

حمید دهقان

گنجینه پرافتخار ایران

آشنایی با مجموعه‌ی موزه‌ی ملی ایران در تهران

اشاره

آشنا ساختن خوانندگان با هویت ایرانی - ملی، یکی از اهداف مجلات رشد است. مجله‌ی رشد آموزش ابتدایی برای تحقق این هدف، از چند سال پیش با گشایش بخش «میراث ما» سعی کرده است مخاطبان خود را با گوشه‌ای از میراث فرهنگی و معنوی به جای مانده از پیشینیان آشنا سازد و در این مسیر تاکنون بناهای سترگ، آرامگاه‌ها، تفرج‌گاه‌ها و روستاهای شگفت‌انگیز ایران را معرفی کرده است. در تمامی سال‌های گذشته سعی کرده‌ایم این دسته مطالب را به گونه‌ای تنظیم کنیم که خوانندگان مجله که به‌طور عمدۀ معلم هستند، علاوه بر استفاده‌ی شخصی، در فعالیت‌های آموزشی خود نیز از محتواهای سلسله مطالب میراث ما بهره ببرند. در دوره‌ی جدید، قرار است در هشت شماره‌ی مجله، به معرفی موزه‌های کشور بپردازیم. تألیف و آماده‌سازی این سلسله مطالب، کماکان به عهده‌ی حمید دهقان، از پژوهش‌گران و روزنامه‌نگاران شناخته شده و پیشکسوت حوزه‌ی میراث فرهنگی و گردش‌گری در کشور است.

شکل‌گیری موزه در ایران بود. در سال ۱۳۰۴ شمسی آثار موجود در این موزه به تالار آیینی کاخ مسعودیه در میدان بهارستان منتقل شد. در سال ۱۳۱۲ تهیه‌ی نقشه و طرح اجرایی ساختمان موزه‌ی ایران باستان به **آندره گدار** معمار معروف فرانسوی واگذار شد.

ساختمان موزه با الهام از ساختمان طاق کسرای ایوان مداین در دوره‌ی ساسانی با نظارت آندره گدار و یاری دو معمار ایرانی، به نام استاد **مراد تبریزی** و **عباس علی معمار**، در فضایی به مساحت ۱۱ هزار مترمربع و در سه طبقه ساخته شد و در سال ۱۳۱۶ گشایش یافت.

دو موزه در یک مجموعه

در سال ۱۳۷۵ با انتقال آثار دوران اسلامی از طبقه‌ی دوم موزه‌ی ایران باستان به ساختمانی در شرق مجموعه، دو موزه‌ی ایران باستان و موزه‌ی ایران دوران اسلامی به موزه‌ی ملی ایران تغییر نام داد.

موزه‌ی ایران باستان

آثار و اشیای این موزه مربوط به هزاره‌ی هفتم پیش از میلاد تا دوران اسلامی است. کتیبه‌های سنگی، آثار سفالی، زیورها و لوح‌های گلی و نقوش برجسته، مجسمه‌های فلزی و سنگی، تابوت‌های سفالی و لعاب‌دار از عهد هخامنشیان، پارت‌ها، اشکانیان، سلوکی‌ها و ساسانیان در این موزه جمع‌آوری شده است. فضای مرکزی موزه به نمایش آثار مفرغی مانند آثار آیینی،

مجموعه‌ی موزه‌ی ملی ایران در خیابان امام خمینی (ره) تهران، ابتدای خیابان ۳۰ تیر (قوام‌السلطنه سابق) به عنوان موزه‌ی مادر کشور، دربردارنده‌ی بیشترین یافته‌های باستان‌شناسی در زمینه‌ی تاریخ، فرهنگ، هنر و تمدن ایرانی و آثار مرتبط با آن از دوران پیش از تاریخ تا دوران اسلامی است.

سرزمین ایران براساس مطالعات و پژوهش‌های باستان‌شناختی از کهن‌ترین دوره‌های پیش از تاریخ، زیست‌گاه جوامع انسانی با فرهنگ‌های متنوع بوده است. هم‌چنین هم‌جواری ایران با فرهنگ‌ها و تمدن‌های غنی و پیشرفته‌ی جهان و تنوع اقلیمی و زیست محیطی آن موقعیت خاصی را از لحاظ دارابودن آثار بی‌نظیر پدید آورده است. مجموعه‌ی موزه‌ی ملی ایران با دو موزه‌ی ایران باستان و ایران دوران اسلامی آثار افتخار برانگیز نیاکان کشورمان را به تماشا گذاشته است.

پیشینه‌ی موزه‌ی ملی

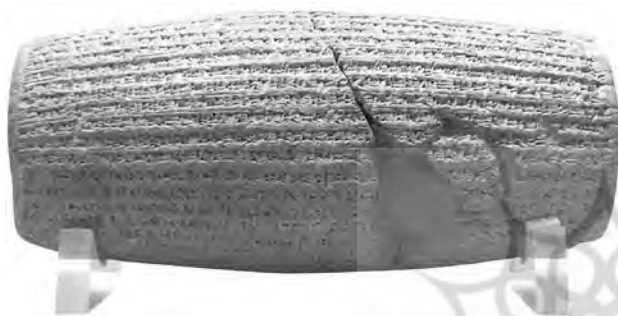
تأسیس موزه‌ی کوچکی در یکی از اتاق‌های عمارت قدیم وزارت معارف در ضلع شمالی مدرسه دارالفنون با ایده‌ی **مرتضی قلی‌خان هدایت**، ملقب به صنیع‌الدوله، نخستین گام برای

نقوش موجودات بال دار اساطیری، سرباز کمان دار و طرح گل نیلوفر و سکه‌های هخامنشی به نمایش گذاشته شده است. آثار ارزش مندی از کهن ترین خط محدوده‌ی بین‌النهرین که خط میخی نام دارد و مهرهایی که به منظور ثبت مالکیت صاحبان کالا با نقوش گوناگون ساخته شده، در موزه وجود دارد.

منشور کوروش در موزه ملی ایران

منشور کوروش که در موزه ملی بریتانیا نگهداری می‌شود، در سال ۱۳۸۹ برای نمایش در ایران، به موزه ملی امانت داده شد. در مدت هفت ماه نمایش این شاهکار تاریخی، موزه ملی ایران حال و

هوای خاصی داشت و هزاران نفر با ایستادن در صف‌های طولانی از این اثر افتخارآفرین دیدار کردند.

منشور کوروش روز ۲۷ فروردین ۹۰ به مکه گریگور رییس موزه ملی بریتانیا تحویل داده شد. وی هنگام تحویل منشور گفت: «منشور کوروش اهمیت منحصر به فرد برای مردم ایران دارد و یک سند کلیدی تاریخی برای جهان است.» در طی مدت هفت ماه که منشور کورش در ایران بود، بیش از دو میلیون نفر از مردم کشورمان از آن بازدید کردند.

موزه‌ی دوران اسلامی

ساختمان موزه‌ی دوران اسلامی در سمت شرقی موزه‌ی ایران باستان قرار دارد. آثار این موزه، مجموعه‌ی نفیس و متنوعی متعلق به قرون اولیه‌ی اسلامی تا پایان قاجاریه است.

در این موزه بیش از ۶۰۰۰ اثر شامل نسخه‌های خطی مانند قرآن، کتاب‌های علمی، تاریخی، ادبی، نقاشی، مینیاتور، سفال، فلز، شیشه، چینی، پارچه، فرش، گلیم و اشیای سنگی، قیری، چوبی، عاج، جواهر، گچ‌بری، کاشی و آجر به نمایش گذاشته شده است. اشیای موجود در این موزه بیشتر حاصل کاوش‌های علمی در محوطه‌های شهرهای قدیمی از جمله نیشابور، ری، جرجان، گنبد کاووس، تخت سلیمان تکاب و شهرهای آذربایجان به دست آمده است. موزه‌ی دوران اسلامی ایران بزرگ‌ترین موزه‌ی جهان اسلام به‌شمار می‌آید.

کاربردی، ابزارهای جنگی، وسایل تزئینی و زیورآلات اختصاص دارد که از استان‌های لرستان، کرمانشاه و ایلام به دست آمده است.

کهن‌ترین ابزارهای سنگی موجود در موزه از مکان‌های باستانی کشف رود خراسان، گنج پر و غار دربند گیلان پیدا شده است.

در بخشی از موزه، سفال‌هایی به نمایش گذاشته شده که هر دوره با رنگ، نقش‌ها و نوع ساخت خاص همان عهد قابل تشخیص است.

ظروف سنگی منطقه‌ی جنوب شرقی ایران به‌ویژه جیرفت با نقوش متنوع و ظروف سفالی شهر سوخته‌ی استان سیستان و بلوچستان، مانند ظرف سفال نمایش‌دهنده‌ی صحنه‌های متوالی از جهش یک بز کوهی که کهن‌ترین بیان حرکت (پویانمایی)

در جهان شناخته می‌شود و نیم‌تنه‌های گلی انسان در شه‌داد استان کرمان از آثار مهم موجود در موزه‌ی ایران باستان به‌شمار می‌آیند. پیکره‌ی گاو کتیبه‌دار، چرخ اراهه، لوله‌های شیشه‌ای، آجر نوشته‌ها و کلون دروازه‌ی به دست آمده از بنای ثبت شده‌ی جهانی چغازنبیل خوزستان از مهم‌ترین بقایای معماری ایرانی است.

آثاری از دوران حکومت مادها در «۷۰۰ سال پیش از میلاد» در غرب و شمال غرب ایران که از مکان‌های باستانی نوشیجان، حسنلو، گودین، باباجان، قلاچی (بوکان) و زیویه کردستان به‌دست آمده است. در دوره‌ی پادشاهی کوروش در ۵۵۰ سال پیش از میلاد، هنر و صنعت مورد حمایت بسیار قرار گرفت و برای نخستین بار در زمان داریوش سکه ضرب شد. در موزه‌ی ایران باستان آثار حجیم کاخ‌های تخت‌جمشید و شوش، نمونه‌هایی از آجرهای لعاب‌دار با

